

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania R. P.

od decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego w Szczecinie

o wypłatę emerytury,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 12 października 2023 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 6 października 2021 r., sygn. akt III AUa 240/21,

1. uchyla zaskarżony wyrok i oddala apelację organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 12 kwietnia 2021 r. sygn. akt VI U 7/21,

2. zasądza od organu rentowego na rzecz odwołującego się kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z ustawowymi odsetkami (art. 98 § 1¹ k.p.c.) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w Szczecinie (wojskowy organ rentowy) decyzją z 9 września 2020 r., wstrzymał R. P. (odwołujący się) wypłatę emerytury wojskowej od dnia 1 października 2020 r. z uwagi na zbieg prawa do dwóch świadczeń i podjęcia wypłaty emerytury przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS).

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z 12 kwietnia 2021 r., VI 7/21 zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że emerytura odwołującego się podlega wypłacie, poczynając od 1 października 2020 r. Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący się urodzony w dniu [...] r. pełnił służbę w Wojsku Polskim od 15 września 1972 r. do 30 maja 2001 r. Decyzją z 24 lipca 2001 r. na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (dalej: ustawa zaopatrzeniowa) przyznano mu emeryturę wojskową, poczynając od dnia 1 czerwca 2001 r. Procentowy wymiar emerytury przy zachowaniu nie przekracza 75% podstawy wymiaru wyniósł 75,53%. Po przejściu na emeryturę wojskową okresy aktywności zawodowej od 31 maja 2001 r. do 30 grudnia 2010 r., od 31 grudnia 2010 r. do 30 czerwca 2011 r. oraz od 1 lipca 2011 r. do 30 września 2016 r. nie zostały doliczone do wysługi emerytalnej. Decyzją z 27 sierpnia 2019 r. ZUS przyznał odwołującemu się prawo do emerytury od 1 sierpnia 2019 r., to jest od miesiąca, w którym złożono wniosek. Jednocześnie organ rentowy zawiesił wypłatę świadczenia z uwagi na uprawnienia do emerytury wojskowej, gdyż odwołującemu się mogło być wypłacane tylko jedno świadczenie - wyższe lub wybrane przez odwołującego się. W odwołaniu od powyższej decyzji odwołujący się podniósł, że zawieszenie wypłaty emerytury bez wskazania podstawy prawnej takiej decyzji w sytuacji, gdy określona w art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zasada wypłaty jednego świadczenia, nie odnosi się do jego sytuacji. Wyrokiem z 20 grudnia 2019 r., IV U 1520/19 Sąd Okręgowy w K. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż emerytura odwołującego się podlega wypłacie poczynając od 1 sierpnia 2019 r. Wyrokiem z 9 czerwca 2020 r., III AUa 110/20 Sąd Apelacyjny w Szczecinie., po rozpoznaniu apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2019 r. oddalił apelację.

Decyzją z 24 lipca 2020 r. ZUS, wykonując wyrok Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2019 r., ponownie ustalił wysokość i podjął wypłatę emerytury odwołującego się.

W związku z informacją z 24 lipca 2020 r. od ZUS o ponownym ustaleniu wysokości i podjęciu wypłaty emerytury, wojskowy organ rentowy wszczął z urzędu postępowanie w sprawie wstrzymania odwołującemu się wypłaty emerytury wojskowej. Postanowieniem z 8 września 2020 r. wojskowy organ rentowy załatwił sprawę wszczętą postanowieniem z 12 sierpnia 2020 r. w sprawie wstrzymania wypłaty emerytury wojskowej przez wydanie decyzji o wstrzymaniu wypłaty emerytury wojskowej od 1 października 2020 r.

Sąd Okręgowy powołał się na art. 18 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, zgodnie z którym kwota emerytury nie może przekraczać 75% podstawy wymiaru emerytury (bez uwzględnienia dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25 ww. ustawy). Przy czym, w myśl art. 14 ust. 2 pkt 1 tej ustawy - do wysługi emerytalnej dolicza się okresy po zwolnieniu ze służby, jeżeli emerytura wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru. Zatem art. 18 ust. 1 określa maksymalną wysokość emerytury wojskowej. Stąd też taka emerytura nie podlega dalszemu zwiększeniu wedle zasad wynikających z art. 15 ust. 2 tej ustawy. Sąd pierwszej instancji wskazał, że odwołujący się nabył emeryturę wojskową w wysokości maksymalnej i emerytura ta - po zwolnieniu go ze służby - nie była zwiększana o okresy pracy, które nastąpiły po zwolnieniu ze służby. Z kolei z tych właśnie okresów obliczona została w całości emerytura z powszechnego systemu ubezpieczeniowego. W dalszej kolejności Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że na tle podobnego stanu faktycznego Sąd Najwyższy w wyroku z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019 nr 9, poz. 114) przyjął, że użyte w art. 95 ust. 2 sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin” oznacza odwołanie się do zasad obliczania emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur wypracowanych niezależnie od siebie. O wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego”

stażu emerytalnego. Przy czym ten „brak możliwości” nie występuje wtedy, gdy emeryt wojskowy nie decyduje się na złożenie wniosku o doliczenie po zwolnieniu ze służby wojskowej okresów składkowych i nieskładkowych, choć mogą one zwiększyć podstawę wymiaru emerytury do 75%. Wspólnym bowiem mianownikiem uzasadniającym prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu „cywilnego” w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że taka sytuacja wystąpiła w przypadku odwołującego się, który po zakończeniu służby wojskowej uzyskał od 1 czerwca 2001 r. prawo do emerytury wojskowej w maksymalnej wysokości (procentowy wymiar emerytury równy 75,53%, obniżony został do maks. 75%), a następnie, po zakończeniu służby wojskowej podjął zatrudnienie „cywilne” (od 31 maja 2001 r.) i po ponad 15 latach pracy uzyskał od 1 sierpnia 2019 r. prawo do emerytury z systemu powszechnego z wykorzystaniem wyłącznie stażu „cywilnego”. Sąd Okręgowy uznał, że odwołujący się, choć zalicza się do żołnierzy, którzy rozpoczęli służbę wojskową przed 1 stycznia 1999 r., ma prawo do pobierania dwóch emerytur: jednej - z systemu zaopatrzenia żołnierzy zawodowych i drugiej - z systemu powszechnego. Pierwszą z emerytur nabył bowiem od początku w wysokości maksymalnej (75,53% ograniczone do 75%), co spowodowało, że wypracowany po zakończeniu służby wojskowej, ponad 15-letni okres pracy „cywilny”, nie miał, (bo nie mógł mieć z uwagi na ograniczenie z art. 18 ust. 2 wojskowej ustawy emerytalnej) wpływu na jej wysokość. Z kolei „cywilny” (wyłącznie) okres zatrudnienia stanowił podstawę do nabycia prawa do emerytury z powszechnego systemu ubezpieczeniowego od 1 sierpnia 2019 r. Ponadto Sąd pierwszej instancji wskazał, że wyrokiem z 20 grudnia 2019 r. Sąd Okręgowy w K. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż emerytura z FUS odwołującego się podlega wypłacie, poczynając od 1 sierpnia 2019 r. Uzasadniając swoje stanowisko, Sąd Okręgowy - stosując wykładnię art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej zgodną z wyrokiem Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 - uznał, że odwołujący się znajduje się w tej samej sytuacji co żołnierze, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r. wobec czego w ocenie Sądu przysługuje mu prawo do wypłaty obu świadczeń. Wyrokiem z dnia 9 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie po rozpoznaniu apelacji organu

rentowego od wyroku Sądu Okręgowego z 20 grudnia 2019 r. oddalił apelację. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że odwołujący się zakończył z dniem 30 maja 2001 r. odbywanie służby wojskowej a następnie był aktywny zawodowo poza wojskiem. Wojskowy organ rentowy do pobieranej emerytury wojskowej nie doliczył okresów zatrudnienia po zakończeniu służby wojskowej, to jest okresów: od 31 maja 2001 r. do 30 grudnia 2010 r., od 31 grudnia 2010 r. do 30 czerwca 2011 r. oraz od 1 lipca 2011 r. do 30 września 2016 r., ponieważ ich uwzględnienie powodowałoby przekroczenie 75% podstawy emerytury. Okresy te nie miały i nie miałyby w przyszłości żadnego wpływu na wysokość przyznanej emerytury wojskowej. Jak wskazał Sąd Apelacyjny, w związku z faktem, że pozostałe okresy zatrudnienia odwołującego się w żaden sposób nie zostały uwzględnione przez organ rentowy, ZUS powinien był na ich podstawie nie tylko obliczyć wysokość należnej odwołującego się emerytury, ale też wobec braku podstaw do zawieszenia, rozpocząć wypłatę obliczonego w ten sposób świadczenia. Okresy ubezpieczeniowe „cywilne”, na które wskazuje odwołujący się w żaden sposób nie były wykorzystane przy przyznaniu mu i wyliczeniu emerytury mundurowej. Natomiast za okresy te były odprowadzane składki do ZUS z tytułu zatrudnienia.

W oparciu o powyższą argumentację Sąd Okręgowy stwierdził, że nie zostały spełnione przesłanki art. 44 ust. 1 pkt 2a ustawy zaopatrzeniowej, zgodnie z którym - wypłatę emerytury lub renty albo dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, wstrzymuje się, jeżeli powstaną okoliczności uzasadniające zawieszenie prawa do świadczeń lub ustanie tego prawa okaże się, że wskutek zbiegu prawa do świadczeń osobie uprawnionej przysługuje świadczenie wyższe lub przez nią wybrane.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie. wyrokiem z 6 października 2021 r., III AUa 240/21 zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego powyższy wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że w sprawie spór sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy organ na podstawie art. 7 ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, prawidłowo odmówił podjęcia wypłaty emerytury wojskowej w związku z pobieraniem świadczenia z powszechnego systemu emerytalnego, a to wobec zbiegu prawa do świadczeń i ustalenia, że

odwołujący się rozpoczął pobieranie emerytury z powszechnego systemu emerytalnego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego odwołujący się nabył prawo do dwóch świadczeń niezależnych od siebie, tzn. okresy ubezpieczenia i służby nie zazębiały się i nie zostały wzajemnie uwzględnione przy ustalaniu prawa do świadczeń, a każdy z nich z osobna był wystarczający do uzyskania prawa do emerytury w określonym systemie.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że zagadnienie związane ze zbiegiem prawa do świadczeń z ubezpieczenia powszechnego i zaopatrzenia wojskowego jest uregulowane w art. 7 ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i było przedmiotem wypowiedzi judykatury. Sąd drugiej instancji wskazał na stanowiska Sądu Najwyższego wyrażone m. in. w wyroku z 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013 nr 7-8, poz. 91), w którym wyjaśniono, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń - art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest oczywista i dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie zaopatrzeniowej. Także w wyroku z 24 maja 2012 r., II UK 261/11 (LEX nr 1227967) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że ubezpieczony uprawniony do świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i pobierający to świadczenie nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia i prawo to zostało mu przyznane. Analogicznie w wyroku z 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 (LEX nr 1394110), Sąd Najwyższy argumentował, iż prawo do otrzymywania jednego świadczenia wynika wprost z przepisów. Zarówno art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i analogiczny art. 7 ustawy zaopatrzeniowej wskazują, iż uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia.

Sąd Apelacyjny przytoczył treść art. 7 ustawy zaopatrzeniowej, który stanowi, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty albo do uposażenia w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Zasada prawa do pobierania tylko jednego świadczenia z zakresu

zabezpieczenia społecznego nie jest nowa i została do ustawy przejęta z ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Sąd Apelacyjny, analizując na potrzeby niniejszej sprawy stan prawny oraz orzecznictwo, stwierdził, że nie jest jednoznaczny wniosek, iż sytuacja prawna emerytów wojskowych uległa zmianie od 5 lutego 2009 r. - kiedy weszła w życie kolejna zmiana art. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dokonana ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 8, poz. 38) - w taki sposób, że osoba pobierająca emeryturę mundurową, jeżeli spełnia ogólne warunki do uzyskania emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, będzie mogła wystąpić o przyznanie emerytury z FUS, jednak w razie przyznania tej emerytury, wypłata emerytury mundurowej zostanie wstrzymana; oraz, że przedmiotowa regulacja prawna pozwala na uznanie, że również do tej grupy świadczeniobiorców stosowana będzie ogólna zasada wykluczająca zbieg uprawnień do dwóch świadczeń. Należy bowiem zauważyć, że z art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, określającego zakres podmiotowy wynika, że z zasady świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują ubezpieczonym - w przypadku spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, czyli wszystkim ubezpieczonym spełniającym ustawowe warunki, bez wyjątku. Z treści art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS wynika natomiast, że świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują również żołnierzom zawodowym oraz funkcjonariuszom, ale tylko wtedy, jeżeli nie spełniają oni warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób.

Sąd Apelacyjny wskazał na występujące wątpliwości, czy osoba, która nie jest czynnym żołnierzem, jednocześnie będąc emerytem (rencistą) wojskowym, nie powinna być uznana za ubezpieczonego w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy, o ile spełniła warunki do nabycia prawa do świadczeń. Zdaniem Sądu Apelacyjnego rozdzielenie systemów ubezpieczeniowego i zaopatrzeniowego funkcjonariuszy służb mundurowych pozwala na to, aby każdy z tych systemów realizował osobno

zobowiązania wobec żołnierzy zawodowych i bez związku z systemem powszechnym, przy zachowaniu zasady, że za ten sam okres ubezpieczenia emerytalnego nie mogą jednocześnie przysługiwać dwa świadczenia emerytalne (art. 5 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Ta ostatnia przesłanka - przyznanie prawa do dwóch świadczeń za ten sam okres ubezpieczenia emerytalnego - powinna determinować uznanie, że doszło do zbiegu prawa do świadczeń.

Sąd drugiej instancji przyjął, że w rozpoznawanej sprawie ma miejsce zbieg prawa do świadczeń z ubezpieczenia powszechnego i zaopatrzenia wojskowego w myśl art. 7 ustawy zaopatrzeniowej oraz art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przy czym odwołujący się spełnił wymogi prawa do dwóch świadczeń na podstawie odrębnych przepisów ustawy, a w szczególności opłacał składki na ubezpieczenia społeczne, po zakończeniu służby wojskowej, i okresy te nie wpływały na wysokość emerytury wojskowej. Odwołujący się nabył prawo do dwóch równoległych świadczeń, które nie pozostawały we wzajemnym związku. W znaczeniu semantycznym zatem nie zbiegały się. Sąd Apelacyjny wskazał, że art. 7 ustawy zaopatrzeniowej stanowi: w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury (...) przewidzianych w odrębnych przepisach. Również art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi o zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie lub z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym określonej kategorii osób.

Zgodnie z art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w razie zbiegu prawa do emerytury określonej w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym, żołnierzom zawodowym wypłaca się jedno z tych świadczeń, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w ustawie zaopatrzeniowej - art. 15a (emerytura dla żołnierza przyjętego do służby po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r. wynosi 40% podstawy jej wymiaru za 15 lat służby i wzrasta wg zasad ustalonych w art. 15 ust. 1 pkt 1, ust. 2-5), albo art. 18e (emerytura dla żołnierza przyjętego do służby po raz pierwszy po 31 grudnia 2012 r. wynosi 60% podstawy jej wymiaru za 25 lat służby i wzrasta o 3% za dalsze lata). Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że o ile emeryt otrzymuje

emeryturę wojskową obliczoną tylko na podstawie okresu służby, to nie można mówić o zbiegu świadczeń i nie ma podstaw do wstrzymania wypłaty jednego ze świadczeń. Jest to regulacja konsekwentna, ponieważ oba świadczenia nie będą w żadnym powiązaniu - odrębnie staż ubezpieczeniowy i okres służby wyznaczają przesłanki nabycia każdego z tych praw. Natomiast problem pojawia się, gdy emerytura wojskowa została ustalona z uwzględnieniem okresów ubezpieczenia społecznego, które jednak nie zostały wliczone do podstawy wymiaru świadczenia z FUS, a niezależnie od tego ubezpieczony wypracował sobie staż ubezpieczeniowy pozwalający na ustalenie prawa do emerytury powszechnej, bowiem art. 95 ust. 2 nie uwzględnia takiej sytuacji.

Sąd drugiej instancji powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, którym stwierdzono, że o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego. Sąd Najwyższy wskazał, że uzasadnione jest prawo do pobierania dwóch emerytur wypracowanych niezależnie od siebie, gdy obliczenie emerytury wojskowej odbyło się z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej.

Sąd Apelacyjny podniósł również, że w orzecnictwie od lat utrwalony jest pogląd, w myśl którego w polskim systemie zabezpieczenia społecznego zasadą jest wypłata jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez ubezpieczonego), jeżeli ma miejsce zbieg prawa do różnych świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2012 r., II UK 237/11; z 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13; z 18 kwietnia 2018 r., II UK 62/17). Sąd drugiej instancji powołał też stanowisko Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 30/17, w której Trybunał uznał za niewątpliwą zasadę wypłaty tylko jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Trybunał Konstytucyjny zwrócił też uwagę na to, że sformułowane żądanie orzeczenia niekonstytucyjności art. 95 ust. 2 w związku z art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zakresie, w jakim różnicuje sytuację prawną żołnierzy, którzy pozostawali w służbie przed 2 stycznia 1999 r., i żołnierzy, którzy zostali powołani do służby po raz pierwszy po 1 stycznia 1999 r., zmierza w istocie do tego, aby obu grupom żołnierzy przyznać możliwość jednoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury z FUS.

Celem ustawodawcy było stworzenie powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, który miał obejmować także żołnierzy zawodowych. Przed reformą wskazana grupa zawodowa była objęta systemem tzw. zdefiniowanego świadczenia. Od 1 stycznia 1999 r. do 30 września 2003 r. prawo do emerytury z zaopatrzenia emerytalnego zachowali żołnierze, którzy wstąpili do służby przed 2 stycznia 1999 r. Z kolei osoby, które objęły służbę po 1 stycznia 1999 r. miały nabywać prawo do świadczeń emerytalnych na zasadach obowiązujących w ramach systemu powszechnego. Sytuacja ta zmieniła się w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 166, poz. 1609), na mocy której do ustawy zaopatrzeniowej został dodany art. 15a. Przy okazji tej nowelizacji rozbudowano również art. 95 ust. 2 ustawy emeryturach i rentach z FUS, m.in. wprowadzając w odniesieniu do żołnierzy, którzy uzyskują prawo do emerytury wojskowej na zasadach określonych w art. 15a ustawy zaopatrzeniowej, wyjątek od zasady braku możliwości wypłaty jednocześnie dwóch świadczeń (emerytury wojskowej i emerytury z FUS).

Sąd Apelacyjny podkreślił, że Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzjach z 11 grudnia 2018 r. nr 39247/1 (LEX nr 2626955) i nr 41178/12 (LEX nr 2627060) uznał uprawnienie państwa członkowskiego do samodzielnego kształtowania systemu zabezpieczenia społecznego, w tym wprowadzenia zasady wypłaty jednego świadczenia, w myśl której, skarżącemu nie można było przyznać jednocześnie dwóch świadczeń, i nie znalazł przy tym podstaw do ingerencji w obowiązujące w tym zakresie prawo krajowe.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przed Sądem Najwyższym zawisły sprawy o analogicznym stanie prawnym (III UZP 4/21 i III UZP 5/21), w których zadano Sądowi temu pytanie prawne: czy ubezpieczonemu, urodzonemu po 31 grudnia 1948 r. który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru bez doliczenia okresów składkowych poprzedzających zawodową służbę wojskową, jak i przypadających po zakończeniu tej służby, może być wypłacana jednocześnie emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przysługująca z tytułu powyższych okresów składkowych (art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy

zawodowych oraz ich rodzin w związku z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) i w sprawie III UZP 5/21, na podstawie art. 390 § 1 zdanie drugie k.p.c. Sąd Najwyższy przekazał zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego.

Sąd Apelacyjny uznał, że prawo do otrzymywania jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego jest trwale usankcjonowane. Zarówno art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak i analogiczny art. 7 ustawy zaopatrzeniowej wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia, i odwrotnie. Skoro na wniosek odwołującego się została podjęta wypłata emerytury z powszechnego systemu emerytalnego, to prawidłowo wojskowy organ emerytalny na podstawie art. 7 ustawy zaopatrzeniowej zawiesił wypłatę przyznanej mu emerytury wojskowej.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł odwołujący się, zaskarżając wyrok ten w całości i wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji organu emerytalnego od wyroku Sądu Okręgowego z 12 kwietnia 2021 r., ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu oraz obciążenie organu emerytalnego kosztami postępowania kasacyjnego, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarga kasacyjna została oparta na podstawach: 1) naruszenia przepisów postępowania, mianowicie art. 365 § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie i nieuwzględnienie przy orzekaniu w sprawie rozstrzygnięć zawartych w wyroku Sądu Okręgowego w K. z 20 grudnia 2019 r., IV U 1520/19 oraz wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 9 czerwca 2020 r., III AUa 110/20 i postanowieniu Sądu Najwyższego z 26 sierpnia 2021 r., III USK 234/21, dotyczących odwołującego się i rozstrzygających prawomocnie, iż przysługuje mu prawo do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych, zarówno emerytury wojskowej, jak i emerytury z ZUS, łącznie, a w konsekwencji dokonanie odmiennej oceny tej kwestii prawnej, co do której wydane zostały już prawomocne orzeczenia i doprowadzenie do sytuacji, w

której w obrocie prawnym istnieją dwa wzajemnie sprzeczne rozstrzygnięcia sądowe, dotyczące tego samego odwołującego się, który nadto, wskutek tak wydanego wyroku, obecnie pozbawiany zostaje nie tylko prawa do pobierania obydwu świadczeń jednocześnie, ale także do pobierania świadczenia wyższego i dla niego korzystniejszego, jakim jest dla niego emerytura wojskowa; 2) naruszenia przepisów prawa materialnego, mianowicie: art. 44 ust. 1 pkt 2a w zw. z art. 7 ustawy zaopatrzeniowej przez przyjęcie, że zaistniały przewidziane w tych przepisach przesłanki nakazujące wstrzymanie wypłaty emerytury wojskowej z uwagi na podjęcie wypłaty emerytury z ZUS, w sytuacji gdy żaden z przypadków przewidzianych w art. 7 tej ustawy nie zaistniał, ani nie doszło do wyboru przez uprawnionego świadczenia z ZUS, wypłata którego podjęta została tylko z uwagi na ustalenie przez Sądy w prawomocnych wyrokach, że odwołującemu się przysługuje prawo do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych jednocześnie, ani też świadczenie z ZUS nie jest świadczeniem wyższym, nadto zasada wypłaty jednego świadczenia przewidziana w tym przepisie stosowana jest o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej, a w przypadku uprawnionego odwołującego się zasada wypłaty jednego świadczenia nie ma zastosowania, objęty jest on bowiem przepisem art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 15a ustawy zaopatrzeniowej, z których wynika, że zasada wypłaty jednego świadczenia nie obowiązuje w przypadku, gdy wojskowe świadczenie emerytalne zostało obliczone według zasad określonych w art. 15a ustawy zaopatrzeniowej, a nie że zostało przyznane na podstawie art. 15a tej ustawy, czyli że odwołujący się nie musiał spełniać kryterium podmiotowego określonego w tym przepisie w postaci powołania do służby wojskowej po dniu 1 stycznia 1999 r., a w uwzględnieniu faktu, iż „cywilna” wysługa emerytalna nie wpływa w jego przypadku na wysokość emerytury wojskowej powinien on mieć zachowane prawo do obu tych świadczeń, co zostało potwierdzone wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z 20 grudnia 2019 r., i wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie. z 9 czerwca 2020 r., na podstawie których podjęta została wypłata emerytury z ZUS.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna w stopniu uprawniającym Sąd Najwyższy do wydania orzeczenia reformatoryjnego.

Przypomnieć należy, że przedmiotem sporu w sprawie, w której wywiedziono skargę kasacyjną była kwestia prawidłowości decyzji wojskowego organu rentowego, który wstrzymał wypłatę wojskowej emerytur po uzyskaniu informacji po podjęciu wypłaty przez ZUS cywilnej emerytury w wykonaniu prawomocnego wyroku stwierdzającego prawo odwołującego się do pobierania dwóch świadczeń.

Prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 9 czerwca 2020 r., III AUa 110/20 stwierdzający prawo odwołującego się do pobierania dwóch świadczeń z dwóch systemów emerytalnych w zbiegu, opierał się na wykładni art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS dokonanej w wyroku Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17. Od wykładni tej Sąd Najwyższy odstąpił w uchwale składu siedmiu sędziów z 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (OSNP 2022 nr 6, poz. 58). Zmiana linii orzeczniczej Sądu Najwyższego nie ma jednak znaczenia dla oceny prawidłowości wyroku zaskarżonego skargą kasacyjną w niniejszej sprawie. Dla tej oceny kluczowe jest bowiem udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy w stanie faktycznym sprawy spełnione zostały przesłanki wstrzymania wypłaty świadczenia emerytalnego przez organ rentowy.

W pierwszej kolejności za niezasadny należało natomiast uznać zarzut naruszenia art. 365 § 1 k.p.c. przez nieuwzględnienie rozstrzygnięć wydanych w sprawie o wstrzymanie wypłaty emerytury cywilnej przez ZUS. Mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia (art. 365 § 1 k.p.c.) nie można rozpatrywać w oderwaniu od art. 366 k.p.c., stosownie do którego przymiot powagi rzeczy osądzonej odnosi się tylko do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a nadto tylko między tymi samymi stronami. Zatem jej granice podmiotowe obejmują tożsamość obydwu stron procesu, a więc powoda i pozwanego, a także ich następców prawnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2022 r., I USK 452/21, LEX nr 3439406). Tymczasem orzeczenia, na które powołuje się odwołujący się zapadły w ramach jego sporu z ZUS, a nie z wojskowym organem rentowym i

dotyczyły wstrzymania wypłaty emerytury cywilnej, a nie wojskowej. Nie zachodzi zatem ani tożsamość przedmiotowa ani podmiotowa między postępowaniem, w którym wydano postanowienie Sądu Najwyższego z 26 sierpnia 2021 r., III USK 234/21, a postępowaniem w niniejszej sprawie.

Przechodząc do oceny zarzutów naruszenia prawa materialnego, Sąd Najwyższy przypomina, że zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 7 ustawy zaopatrzeniowej). Nie można więc podzielić zarzutu naruszenia art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a tym bardziej zarzutu naruszenia art. 44 ust. 1 pkt 2a ustawy zaopatrzeniowej (który nie dotyczy zbiegu prawa do świadczeń, lecz terminów ich wypłaty) przez przyjęcie, że odwołującemu się nie przysługuje prawo do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych. Nawet gdyby przyjąć, że mamy do czynienia z oczywistą omyłką pisarską – z uwagi na uzasadnienie zarzutu – i podstawa skargi kasacyjnej obejmuje art. 45 ust. 1 pkt 2 lit a ustawy zaopatrzeniowej (zgodnie z którym wypłatę emerytury lub renty albo dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, wstrzymuje się, jeżeli okaże się, że wskutek zbiegu prawa do świadczeń osobie uprawnionej przysługuje świadczenie wyższe lub przez nią wybrane), to przepis ten nie mógłby zostać naruszony w niniejszej sprawie, ponieważ normuje on zbieg świadczeń przewidzianych w ustawie zaopatrzeniowej a nie zbieg świadczeń z ustawy zaopatrzeniowej ze świadczeniami z ustawy emerytalnej. Tej ostatniej kwestii dotyczy art. 7 ustawy zaopatrzeniowej i to w zakresie naruszenia tego przepisu skarga kasacyjna okazała się zasadna.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w ustawie z prawem do emerytury lub renty przewidzianych w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe albo wybrane przez osobę uprawnioną, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

Jak wspomniano powyżej, z uchwały III UZP 7/21 wynika, że takim przepisem szczególnym nie jest art. 95 ustawy emerytalnej. Nie oznacza to jednak, że spełnione zostały przesłanki zastosowania tego przepisu. Nakazuje on bowiem wojskowemu organowi rentowemu wypłacać – w razie zbiegu - wyższe świadczenie albo świadczenie wybrane przez uprawnionego. Tymczasem wojskowy organ rentowy wstrzymał wypłatę emerytury wojskowej (jak wynika z uzasadnienia zaskarżonej decyzji, k. 112 akt emerytalnych), która jest świadczeniem wyższym (wysokość emerytury z FUS wynosiła od 1 marca 2020 – 2.698,99 zł, k. 86 akt emerytalnych, a wysokość emerytury wojskowej – 6.500 zł, k. 82 akt emerytalnych).

Wstrzymanie takie byłoby możliwe, gdyby odwołujący się złożył oświadczenie o wyborze niższego świadczenia z systemu powszechnego. Jednakże w niniejszej sprawie nie ustalono, by odwołujący się złożył takie oświadczenie. Tym samym, wydając zaskarżoną decyzję, wojskowy organ rentowy nie oparł jej treści na ustawowych przesłankach wstrzymania wypłaty emerytury wojskowej, co należy traktować jako rażące naruszenie prawa. Wybór świadczenia nie może następować przez samo złożenie wniosku o przyznanie emerytury w danym systemie. Wybór ten następuje dopiero przez złożenie oświadczenia woli, w którym ubezpieczony stanowczo wskazuje świadczenie, którego realizacji oczekuje (wyrok Sądu Najwyższego z 20 lutego 2018 r., II UK 706/16, LEX nr 2490064). Wszczęcia postępowania w przedmiocie prawa do wypłaty emerytury z systemu powszechnego, jak również uzyskania prawomocnego wyroku nakazującego organowi rentowemu wypłatę świadczenia w zbiegu, także nie można traktować jako aktu wyboru świadczenia z systemu powszechnego, którego wysokość jest niższa od emerytury wojskowej. Z treści odwołania od decyzji organu rentowego nie wynika bowiem, by odwołujący się domagał się wznowienia wypłaty świadczenia z systemu powszechnego jako świadczenia niższego od emerytury wojskowej. Odwołujący się konsekwentnie żądał w postępowaniu sądowym potwierdzenia prawa do wypłaty dwóch świadczeń w zbiegu. Nie można także uznać za dokonanie wyboru niższego świadczenia samego podjęcia wypłaty emerytury z systemu powszechnego przez organ rentowy w wykonaniu prawomocnego wyroku. Organ rentowy wznowił wypłatę świadczenia nie wskutek oświadczenia odwołującego się, lecz wskutek wyroku sądu powszechnego.

Prawidłowo zatem wskazuje skarżący, że żaden z przypadków przewidzianych w art. 7 ustawy zaopatrzeniowej nie zaistniał, bowiem ani nie doszło do wyboru przez uprawnionego świadczenia z ZUS, ani też świadczenie z ZUS nie jest świadczeniem wyższym dla odwołującego się.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[a!]